

Store variasjoner i levekår

Det er store forskjeller i levekårene til ikke-vestlige innvandrere i de største kommunene i Norge. I noen kommuner har ikke-vestlige innvandrere en sysselsettingsgrad som nærmer seg befolkningen i alt, mens nivået blant innvandrerne i andre kommuner ligger langt under denne sysselsettingsgraden. Utdanningshyppigheten varierer sterkt fra kommune til kommune, relativt lite for innvandrerne og mye for etterkommerne. Men forskjellene i levekår kommunene imellom forklares nok i størst grad av egenskaper og kjennetegn ved innvandrergruppene og mindre av kommunene de bor i.

*Vebjørn Aalandslid og
Lars Østby*

Hvorfor er det viktig å beskrive lokale, ikke bare nasjonale, integreringsutfordringer? Svaret er enkelt – selv om politikken er nasjonal vil integreringen i stor grad skje lokalt – og utfordringene må møtes og løses lokalt. Det er kommunene som tilbyr introduksjonsordning og norsk- og samfunnsfag-sopplæring for nyankomne innvandrere. Det er kommunene som er ansvarlig for å skaffe bolig til flyktninger. Det er kommunene som utbetaler sosialstønad eller finner arbeidsmarkedstiltak til de som trenger det, og det er kommunene som er ansvarlig for å bygge og tilby barnehageplass. Alle bor i en kommune – ikke bare «i Norge».

Som grunnlag for å forstå forskjellene i levekår må en ha gode kunnskaper om *hvem* som bor i de enkelte kommunene, og hvilke behov de har. Ulik sammensetning av innvandrerbefolkningen vil i noen grad forklare ulikheter i levekår, men andre faktorer er også viktige. Denne artikkelen bygger på en nylig utkommet rapport om innvandrernes demografi og levekår i de tolv kommunene i Norge som har flest ikke-vestlige innvandrere. Rapporten er utarbeidet av Statistisk sentralbyrå for Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi), Aalandslid (red) 2007. I denne artikkelen har vi samlet noen hovedtrekk om den demografiske utviklingen i disse tolv kommunene, og i neste artikkel beskriver vi levekårene. Hele tiden er det ikke-vestlige innvandrere (se boks) som er i fokus. For en generell beskrivelse av de største innvandrergruppene viser vi til Henriksen 2007 og til artikkelen i dette nummeret av Samfunnsspeilet av samme forfatter.

Siden målsettingen er å beskrive forholdene i en rekke enkeltkommuner, som riktignok er store, kan datagrunnlaget hentes bare fra registre. Utvalgsundersøkelser har opplysninger fra mange flere områder enn det vi har i registrene, men de gir ikke representative tall for hver kommune. Vi har for eksempel ikke helseregistre som kan utnyttes til våre formål, og dette er sammen med det at vi ikke har boligregister kanskje de største manglene ved vårt registerstatistiske system. Det er tross alt relativt få innvandrere innen hver gruppe (alder, landbakgrunn eog så videre) i hver kommune slik at beskrivelser hvor det er relevant å se på enkelte grupper (som kriminalitet) ikke kan gis for alle disse kommunene. I denne artikkelen beskriver vi mangfoldet på de viktigste av de områdene hvor vi har gode nok data for en slik beskrivelse.

Vebjørn Aalandslid er rådgiver i Statistisk sentralbyrå, Seksjon for leveårsstatistikk (vebjorn.aalandslid@ssb.no).

Lars Østby er seniorforsker i Statistisk sentralbyrå, Avdeling for personstatistikk (lars.ostby@ssb.no).

Definisjoner/inndelinger

På oppdrag fra Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) har Statistisk sentralbyrå (SSB) utarbeidet en rapport som viser innvandreres demografi og levekår i de tolv kommunene i landet som har flest ikke-vestlige innvandrere. I denne artikkelen viser vi noen utvalgte hovedfunn fra denne rapporten. Kommunene som er med i rapporten er Fredrikstad, Bærum, Lørenskog, Skedsmo, Oslo, Drammen, Skien, Kristiansand, Sandnes, Stavanger, Bergen og Trondheim. I tillegg beskriver rapporten også innvandrernes demografi og levekår i fem bydeler i Oslo.

Førstegenerasjonsinnvandrere er personer som er født i utlandet av to utenlandsfødte foreldre. Førstegenerasjonsinnvandrere har altså på et tidspunkt innvandret til Norge.

Personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre (også omtalt som *etterkommere*) er personer som er født i Norge av to foreldre som er født i utlandet, og som i tillegg har fire besteforeldre som er født i utlandet.

Innvandrerbefolkningen er summen av de to foregående grupperingene og omfatter personer som har to utenlandsfødte foreldre, eller mer presist: personer som verken har foreldre eller besteforeldre som er født i Norge. Innvandrerbefolkningen omfatter dermed førstegenerasjonsinnvandrere og personer født i Norge av to utenlandsfødte foreldre.

Fødeland er hovedsakelig mors bosted ved personens fødsel.

Landbakgrunn er eget, eventuelt mors eller eventuelt fars utenlandske fødeland. Personer uten innvandringsbakgrunn har kun Norge som landbakgrunn. Når begge foreldrene er født i utlandet, er de i de aller fleste tilfellene født i samme land. I tilfeller der foreldrene har ulikt fødeland, er det mors fødeland som blir valgt.

Ikke-vestlige innvandrere har bakgrunn fra land i Asia med Tyrkia, Afrika, Sør og Mellom-Amerika og Øst-Europa.

Øst-Europa omfatter følgende land: Albania, Bosnia-Hercegovina, Bulgaria, Estland, Hviterussland, Kroatia, Latvia, Litauen, Makedonia, Moldova, Polen, Romania, Russland, Serbia og Montenegro, Slovakia, Slovenia, Tsjekia, Ukraina og Ungarn.

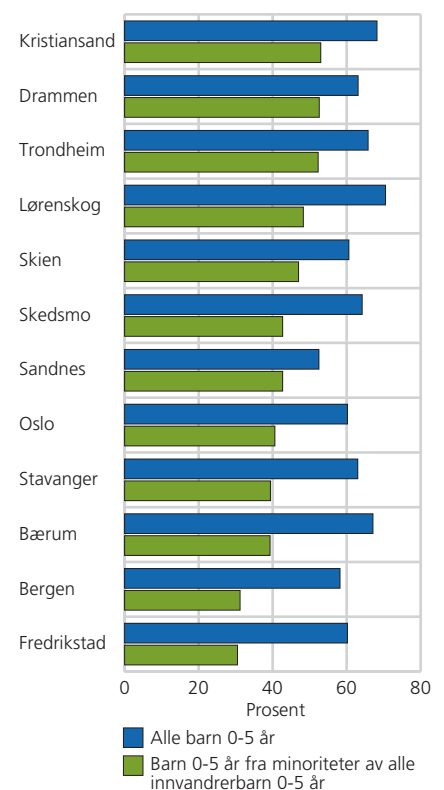
Vestlige innvandrere kommer fra resten av verden, det vil si Vest-Europa, Nord-Amerika og Oseania.

Skillet mellom vestlig og ikke-vestlig er ikke lenger naturlig etter EU-utvidelsene i 2004 og 2007, og er under revisjon i SSB. Likevel er det viktig å huske at det store flertallet av innvandrere (med unntak av dem fra Polen og Litauen) har kommet til Norge under forhold hvor dette skillet hadde relevans for innvandringen.

Minoritetsbarn sjeldnere enn andre i barnehage

Barn tilhørende minoritetene i denne statistikken har klart lavere deltaking i barnehage enn andre, se figur 1. Forskjellen varierer fra 10–11 prosentpoeng i Sandnes og Drammen til 20 prosentpoeng i Oslo og hele 30 prosentpoeng i Fredrikstad. Dekningen blant minoritetsbarn er lavest i Fredrikstad og Bergen med 30 prosent, og høyest i Kristiansand, Drammen og Trondheim med 52–53 prosent. Dette tilsvarer akkurat barnehagedekningen for alle barn i Sandnes, som har den laveste samlede dekningen. Det er større variasjon mellom kommunene for minoritetene enn for majoriteten. Det synes vanskelig å forklare variasjonene i minoritetenes bruk av barnehage med ulik sammensetning av innvandrerbefolkningen. Heller ikke forskjeller i barnehagedekning mellom kommunene er en fullgod forklaring.

Figur 1. Andel av alle barn med barnehageplass og språklige og kulturelle minoriteter i barnehage i forhold til innvandrerbarn 0–5 år og alle barn med barnehageplass. 2005

Kilde: KOSTRA, Statistisk sentralbyrå.

Etterkommerne tar utdanning som gjennomsnittet i Norge ...

Utdanning er ofte nøkkelen til bedre integrering og en lettere vei inn på arbeidsmarkedet. I beskrivelsen av den enkelte kommune har vi lagt en viss vekt på å beskrive innvandrernes og etterkommerne deltakelse i alle ledd i utdanningssystemet. I noen kommuner er det for få personer i enkelte aldersgrupper til at vi kan gi tall, men vi mener at utdanning er så viktig for den videre integrering at vi bruker plass på dette, også i de tilfeller hvor vi ikke får dekket alle aktuelle kommuner.

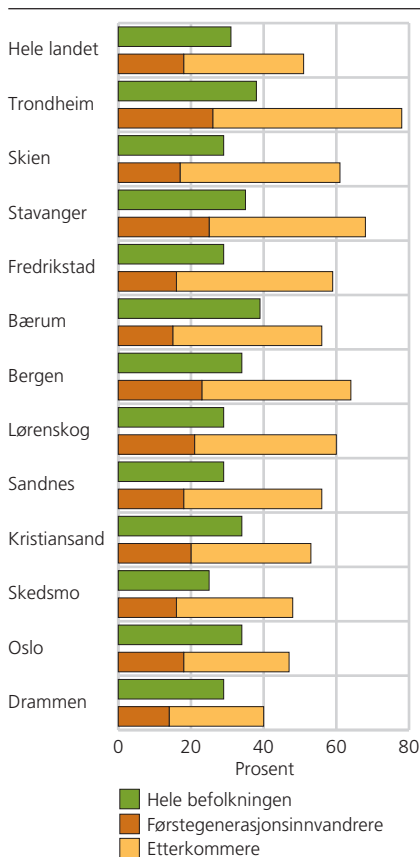
Grunnskolen er obligatorisk for alle, og alle grupper har tilnærmet 100 prosent deltakelse her. I videregående skole varierer det noe mer, særlig mellom innvandrere og etterkommere. Mange kommuner har for få innvandrere og etterkommere i alderen 16–18 år til at tallene blir særlig utsagnskraftige. Blant etterkommerne er andelen i videregående utdanning (88 prosent) nesten den samme som for alle i landet (90 prosent), mens første-generasjons-innvandrere har langt lavere andel (71 prosent). I den siste gruppen vil det være relativt mange nyankomne, og det vil være mange av dem som tar grunnskoleutganning, også i slutten av tenårene.

Høyere utdanning skjer mest typisk i alderen 19–24 år, men også her vil det særlig blant nyankomne innvandrere være mange som er under utdanning på et lavere nivå. Figur 2 sammenlikner deltakelsen i høyere utdanning i denne alderen for førstegenerasjons innvandrere, for etterkommere av innvandrere og for hele befolkningen. For hele befolkningen ligger «våre» tolv kommuner litt over landsgjennomsnittet, mens etterkommerne i disse kommunene ligger litt under gjennomsnittet for alle etterkommere. Statistikken viser deltakelse i høyere utdanning blant de som er registrert *bosatt* i de ulike kommunene, slik at vi mister de som opprinnelig «er fra» en kommune, men som har meldt flytting og studerer i en annen kommune. Andelen som er under utdanning i hver kommune, kan påvirkes av at en del studenter nå melder flytting til studiestedet, men universitetsbyene har ikke andeler som overstiger landsgjennomsnittet i noen særlig grad. Etterkommerne ligger litt over gjennomsnittet for hele landet hva andelen i høyere utdanning angår og mye over befolkningen ellers i de fleste av de tolv kommunene. Deltakelsen i høyere utdanning ligger noe lavere i Kristiansand, og særlig i Oslo og Drammen. I Trondheim er deltakelsen spesielt høy – mer enn halvparten av etterkommerne i alderen 19–24 er i gang med høyere utdanning. Dette bør nok i noen grad ses i sammenheng med at studenter flytter til byen. Deltakelsen i høyere utdanning i Oslo faller så vidt under gjennomsnittet for de tolv kommunene og for hele landet både for førstegenerasjon og etterkommerne. Forskjellen mellom kommunene er mye større for etterkommerne enn for de andre gruppene i figur 2.

... mens førstegenerasjonsinnvandrere deltar sjeldnere

Førstegenerasjonsinnvandrere i «våre» tolv kommuner ligger akkurat på landsgjennomsnittet i andel under utdanning for denne gruppen. I Trondheim, Stavanger og Bergen er det mest vanlig at førstegenerasjon tar utdanning, mens det er minst vanlig i Drammen. Her kan nok sammensetningen av innvandergruppen (botid, landbakgrunn) også spille en rolle. Bærum skiller seg ut ved å ha nesten lavest andel under utdanning i førstegenerasjon og høyest for etterkommerne. Dette henger nok sammen med mønsteret i tilflyttingen til Bærum. Det kan være en viss direkte arbeidsinnvandring til Bærum (polakker betyr mer her enn andre steder), og de som kommer for å ta jobb, finner vi ikke i utdanning. Bærum blir bosted for en del

Figur 2. Deltakelse i høyere utdanning 19–24 år, etter innvandrerkategori og kommune. 2006. Prosent

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

innvandrere som har greid seg godt i arbeidsmarkedet. Disse har inntekt som klart overstiger det som er vanlig for ikke-vestlige innvandrere (figur 8). Vi har inntrykk av at mange innvandrere har høye utdanningsambisjoner på sine barns vegne, og at de som bor i Bærum har økonomiske og andre muligheter til å følge disse ambisjonene.

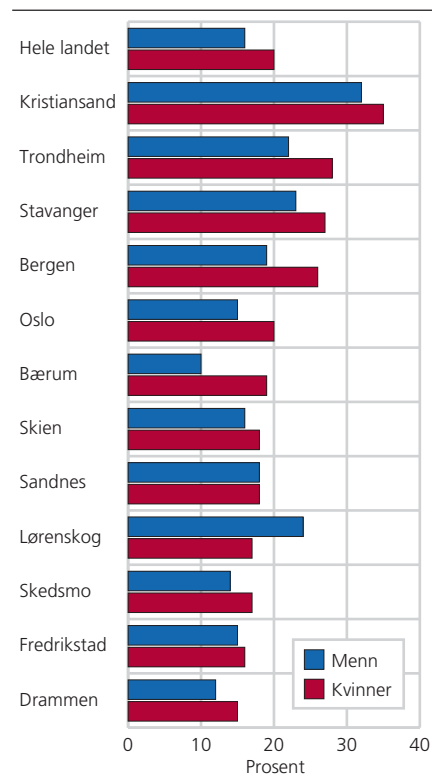
Andelen som er under utdanning blant førstegenerasjons innvandrere, følger i stor grad mønsteret for befolkningen under ett, på et nivå vel 10 prosent lavere (figur 2). Vi ser at mønsteret for etterkommerne er helt annerledes enn for disse to gruppene.

Jenter tar mer utdanning enn gutter, men minst forskjeller blant innvandrerne

Det hevdes ofte at likestillingen mellom menn og kvinner er atskillig dårligere blant innvandrere enn ellers i Norge blant norske statsborgere. Det er også belegg for å hevde dette fra statistikkområder som sysselsetting og inntekt. Som vi ser i figur 3 og 4 synes dette ikke å være tilfelle for deltakelse i utdanning. Figur 3 viser deltakelse for menn og kvinner i høyere utdanning blant førstegenerasjons innvandrere i alderen 19–24 år i «våre» tolv kommuner. Førstegenerasjonsinnvandrere har klart lavere andel under utdanning enn befolkningen under ett (figur 2). Det er flere kvinner enn menn under utdanning også i denne gruppen, men kvinnenes overrepresentasjon er mindre enn den er i befolkningen under ett, 4 prosentpoeng mot 12 prosentpoeng for hele landet. Her ser vi bare på deltakelse i høyere utdanning, men det er også mange i disse aldersgruppene som fortsatt tar utdanning på lavere nivå. Dette er vanligere blant menn enn blant kvinner, slik at deltakelse i utdanning på lavere nivå gjør at kjønnsforskjellene i tendensen til å søke utdanning i denne aldersgruppen, blir betydelig mindre. I Lørenskog er det klart høyere andel under høyere utdanning blant menn enn blant kvinner, mens det er likt for begge kjønn i Sandnes. I de andre kommunene er det klart flest kvinner som tar høyere utdanning. Høyest er andelen blant kvinner i Trondheim, noe som nok henger sammen med en viss innvandring og tilflytting til NTNU-studier.

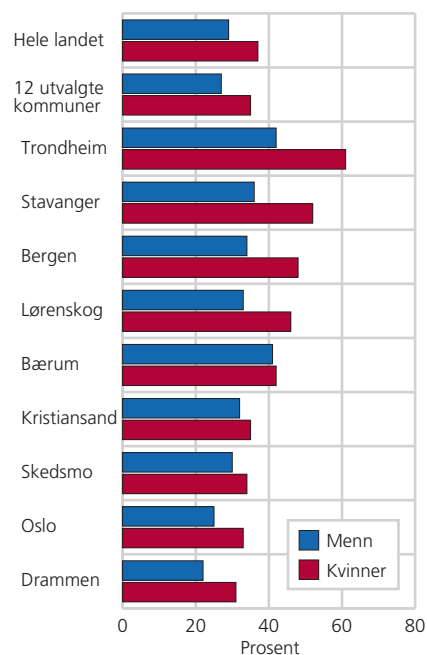
Etterkommerne har mye høyere andel under utdanning, som figur 2 viste. Andelen blant dem som er i høyere utdanning, er omtrent som for gjennomsnittet i Norge: for kvinner er det 37 prosent i begge grupper, for menn er 29 prosent av etterkommerne under utdanning, mot 25 prosent av alle menn i Norge i denne aldersgruppen. Minst forskjell mellom kjønnene er det i Bærum, hvor vel 40 prosent av begge kjønn tar høyere utdanning. For de andre er forskjellene fra 5 til nesten 20 prosentpoeng. Over 60 prosent av kvinnelige etterkommere i Trondheim var i høyere utdanning høsten 2005. Som for førstegenerasjonsinnvandrerne ligger Drammen lavest både for kvinner og for menn. Oslo kommer lavere enn landsgjennomsnittet for etterkommere og lavere enn gjennomsnittet for de tolv kommunene. Dette kan trolig ha noe å gjøre med hvem det er som velger å flytte ut fra de forskjellige kommunene, men kanskje også at det i Oslo er lettere enn mange andre steder å gå rett ut i arbeid etter fullført videregående skole. Noen av forskjellene mellom kommunene henger sammen med ulikheter i innvandrerbefolkningens sammensetning. For eksempel har innvandrere som har bakgrunn fra Tyrkia, lav utdanningsøking i Norge, og tallene for både innvandrere og etterkommere i Drammen vil være påvirket av dette.

Figur 3. Deltakelse i høyere utdanning, førstegenerasjonsinnvandrere i alderen 19–24 år, etter kjønn og kommune. 2006. Prosent

Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 4. Deltakelse i høyere utdanning, etterkommere i alderen 19–24 år, etter kjønn og kommune. 2006. Prosent

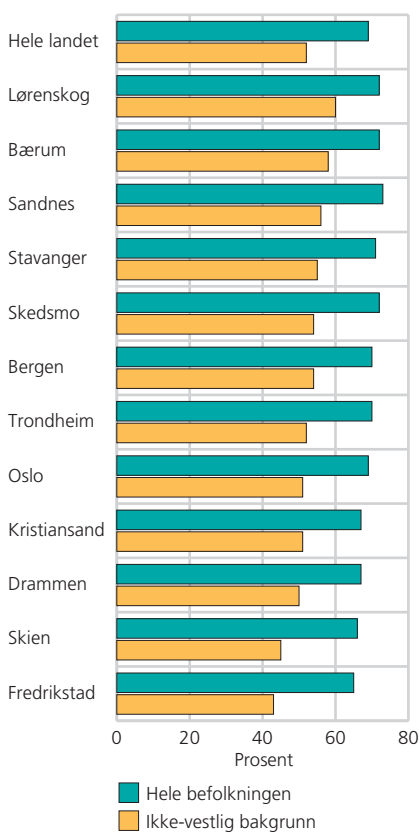
Kilde: Utdanningsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Når vi gir tall for etterkommerne i alderen 19–24 år i disse kommunene fordelt på kjønn, blir tallene noen ganger ganske små. I Trondheim bor det for eksempel 79 etterkommere i denne aldersgruppen, i Stavanger 120 og i Oslo hele 2 700. Noen tall for kommunene kan derfor være preget av tilfeldigheter, og de kan endre seg mye fra ett år til et annet. Likevel gir kommunene i figur 4 til sammen så viktig informasjon om etterkommerne i Norge at vi finner det riktig å ta den med her.

Store forskjeller mellom kommunene i ikke-vestlige innvandreres sysselsetting

Når det gjelder utdanning, gir det mening å sammenlikne førstegenerasjon og etterkommere, mens det er relativt få etterkommere i hver kommune som er blitt gamle nok til å være etablert på arbeidsmarkedet. Derfor ser vi her bare på førstegenerasjons-innvandrere. Innvandrerne er i mye mindre grad sysselsatt enn gjennomsnittet av befolkningen i Norge (figur 5). I en situasjon hvor mangel på arbeidskraft regnes som en viktig begrensende faktor for norsk økonomi, og hvor det ikke synes lett å fylle de kvotene for spesialistinnvandring som vi har, er det et paradoks at innvandrerne fortsatt har så mye lavere sysselsetting enn resten i Norge. I 4. kvartal 2005 var 69 prosent av befolkningen i alderen 16–74 år sysselsatt, mens dette gjaldt bare 52 prosent av førstegenerasjonsinnvandrere. Om vi hadde tatt hensyn til at innvandrerne gjennomgående er yngre enn resten av den yrkesaktive befolkningen, ville forskjellen i innvandrernes disfavør blitt enda større.

Figur 5. Sysselsatte i prosent av bosatte, etter region. Ikke-vestlige førstegenerasjonsinnvandrere og hele befolkningen. 4. kvartal 2005

Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

I hele befolkningen varierte sysselsettingen bare mellom 65 prosent (Fredrikstad) og 73 prosent (Sandnes). Blant innvandrerne varierte den fra 43 prosent (fortsatt Fredrikstad lavest, og Skien nesten like lavt) til 60 prosent i Lørenskog. Forskjellene henger i noen grad sammen med ulikheter i arbeidsmarkedet; vi ser i figur 5 at det er kommuner med lavest andel sysselsatte i alt som også har lav sysselsetting blant innvandrere. Men innvanderbefolkningens sammensetning i landgrupper og botid kan være like viktig, sammen med effekten av innenlandske flyttinger. Det kan være at noen som ikke kommer i arbeid i den kommunen de ble bosatt opprinnelig, flytter til steder hvor det bor flere fra samme land. Om de ikke får arbeid der heller, har de i hvert fall et miljø å støtte seg til. Den høye andelen sysselsatte blant dem som bor i Lørenskog, henger nok sammen med at mange som er kommet godt inn i arbeidsmarkedet i Oslo-området, etter hvert har økonomiske ressurser til å flytte ut til forsteder med bedre boliger og bomiljø. Den samme typen flyttebevegelser finner vi også hos dem som ikke har innvandrerbakgrunn.

Kvinner er sysselsatt i mindre grad enn menn

Forskjellen i sysselsettingsprosent mellom menn og kvinner blant ikke-vestlige førstegenerasjonsinnvandrere er relativt stor i alle kommunene og gjennomgående større enn den er blant alle i Norge. I Norge har vi relativt liten forskjell i sysselsettingsprosent mellom kjønnene sammenlignet med de fleste andre land. Blant menn i Norge i alderen 16–74 år er 73 prosent sysselsatt, mot 66 prosent av kvinnene.

I alle våre kommuner er sysselsettingen lavere blant ikke-vestlige innvandrere enn blant befolkningen i alt, og det gjelder både kvinner og menn (se figur 6). Lørenskog kommer best ut for begge kjønn, med henholdsvis 66 prosent og 54 prosent. Kristiansand med 53 og 48 prosent er den eneste kommunen med mindre kjønnsforskjell enn det er for alle i Norge. Kommu-

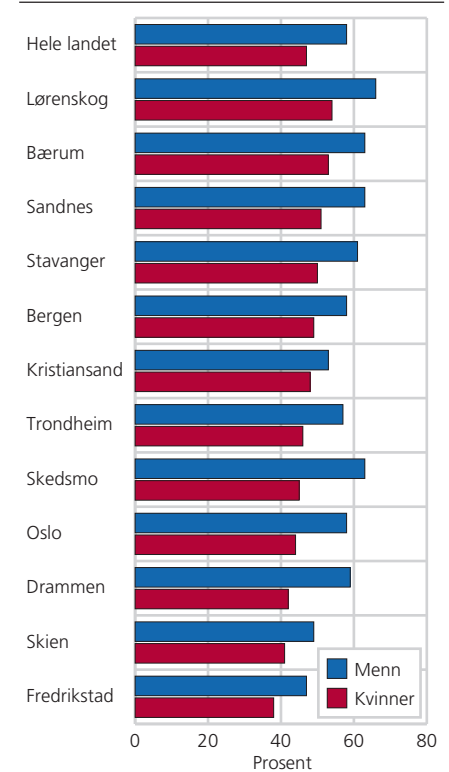
ner med lav sysselsetting for menn har også lav kvinnelig sysselsetting, mens noen kommuner med mange sysselsatte menn har relativt få kvinner sysselsatt (Skedsmo, Oslo og Drammen), mens andre kommuner skårer relativt høyt for begge kjønn, som Lørenskog og Bærum. At det blir såpass stor forskjell mellom kommunene i Oslo-området kan nok ha å gjøre med innvandrergruppenes sammensetning og hvordan de innenlandske flyttingene slår ut. Det er i hovedsak bare innvandrere som er i arbeid som kan skaffe seg bolig i kommunene i Oslos nærmeste omegn, mens de som er uten jobb ofte ikke har andre muligheter enn å bli boende der de bor.

Innbyggere har 2/3 av inntekten til befolkningen i alt

Den enkeltes inntekt¹ er ofte et resultat av tilknytning til arbeidsmarkedet, og fattigdom er i Norge nært forbundet med manglende yrkesdeltaking, for innvandrere som for andre. Det er store regionale forskjeller i inntekt. «Bynære» områder rundt Oslo og Stavanger er på topp, og utkantkommuner i innlands-Norge og Nord-Norge og Trøndelag har lavest inntekt. Blant innvandrerne er det også store inntektsforskjeller, men der betyr nok landbakgrunn og botid mye, i tillegg til hvor i Norge man bor. Figur 7 viser at innvandrerne i Oslos forstadskommuner og i og ved Stavanger har høyest medianinntekt². De kommunene hvor innvandrerne tjener minst, har også relativt lav sysselsetting (figur 5). Selv i kommunen som har høyest medianinntekt blant innvandrerne, er deres inntekt langt lavere enn landsgjennomsnittet, og mye (mer enn 100 000 kroner) lavere enn i Fredrikstad, som har lavest medianinntekt blant «våre» tolv kommuner. Fredrikstad har som vi har sett, relativt mange nyankomne og mange flyktninger for øvrig. Innvandrerbefolkningen i Oslo og Drammen er preget av grupper med lave inntekter (fra Pakistan og Tyrkia), mens Trondheims lave tall nok kan ses i sammenheng med det store antallet studenter der.

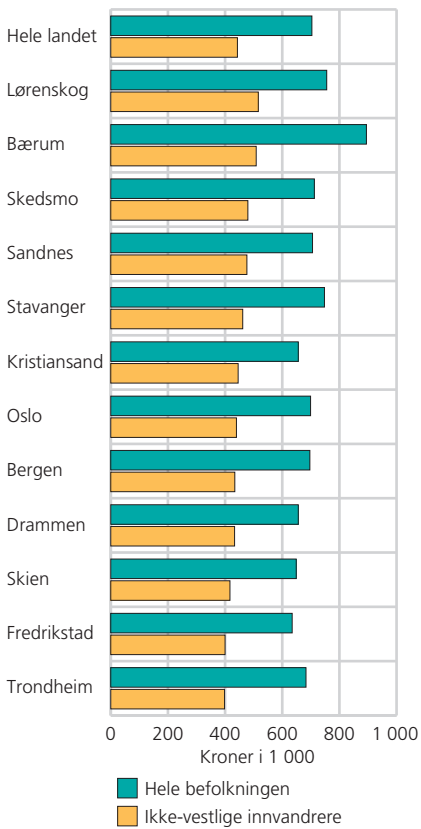
Inntekt er viktig som grunnlag for å kunne velge seg det liv en ønsker. Men i forhold til integrering og aksept i samfunnet er det heller ikke uten betydning hvor denne inntekten kommer fra. De viktigste inntektspostene i tillegg til yrkesinntekt er overføringer som alderspensjon, uførepensjon, arbeidsledighetstrygd, barnetrygd, sosialhjelp og så videre, og for befolkningen under ett også kapitalinntekt. Det er trolig lettere å bli oppfattet som et vanlig medlem av det norske samfunn om inntekten stammer fra eget arbeid enn om den stammer fra overføringer. Vi viser derfor i figur 8 hvordan gjennomsnittlig yrkesinntekt som andel av gjennomsnittlig samlet inntekt for ikke-vestlige innvandrere varierer mellom kommunene. I befolkningen i alt utgjør yrkesinntekten 78 prosent av samlet inntekt. Blant ikke-vestlige innvandrere er yrkesinntektens andel av samlet inntekt størst i Bærum og Stavanger, nesten 80 prosent. Den er lavest i Fredrikstad med bare så vidt 60 prosent. De kommunene som har lavest andel yrkesinntekt, er i hovedsak kommuner med mange flyktninger og mange nyankomne. En kan vente at de kommer lavt på dette målet. Det kan virke overraskende at Lørenskog, som har kommet i den positive enden av mange andre variabler, blir såpass dårlig plassert her. Dette skyldes ikke at innvandrere i Lørenskog mottar overføringer fra det offentlige i større grad enn i andre kommuner, men at noen av kommunens ikke-vestlige innvandrere har relativt høye kapitalinntekter.

Figur 6. Sysselsatte førstegenerasjonsinnvandrere med ikke-vestlig bakgrunn i prosent av bosatte, etter kjønn og kommune. 4. kvartal 2005

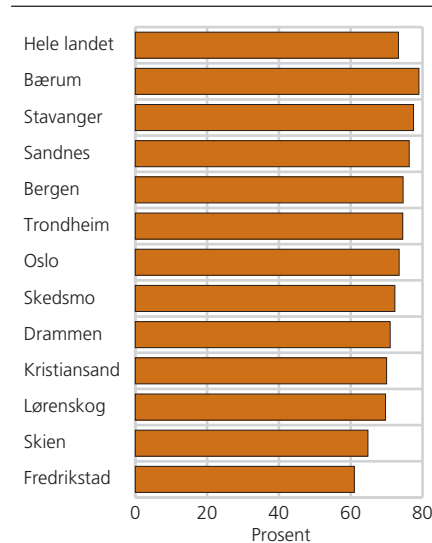
Kilde: Arbeidsmarkedsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 7. Samlet inntekt for ektepar (med og uten hjemmeboende barn) og samboerpar med felles barn, etter utvalgte kommuner. Hovedinntektstaker 25–55 år, etter kommune, 2004. Medianinntekt i kroner

Kilde: Inntektsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Figur 8. Gjennomsnittlig yrkesinntekt som andel av gjennomsnittlig samlet inntekt for ektepar (med og uten hjemmeboende barn) og samboerpar med felles barn, hvor begge er innvandrere og hovedinntektshaveren er ikke-vestlig innvandrere. Kommuner. Hovedinntektstaker 25–55 år. Prosent

Kilde: Inntektsstatistikk, Statistisk sentralbyrå.

Mellom 6 og 13 prosent av innvandrerne i disse kommunene mottok sosialhjelp i minst seks måneder i 2005

For den enkelte kommune er det viktig at innvandrerne får mulighet til å forsørge seg med eget arbeid og ikke belaste sosialbudsjettet for mye. I figur 9 viser vi hvor stor andel det er blant ikke-vestlige førstegenerasjons innvandrere over 18 år som har mottatt sosialhjelp i mer enn seks måneder i 2005. Av alle i Norge mottok 1,5 prosent sosialhjelp i mer enn seks måneder i 2005. Blant innvandrerne er andelen seks ganger så stor, og den varierer blant våre kommuner fra vel 6 prosent i Sandnes til vel 13 prosent i Fredrikstad og Skien. Lørenskog, Oslo, Drammen og Bærum har andeler under 8 prosent. Variasjonen mellom kommunene skyldes i noen grad sammensetningen av innvandrerbefolkningen, men den skyldes nok også at kommunene har ulik praksis i valg mellom ulike

stønadordninger. Dessuten er det, som vi har vist, forskjeller kommunene imellom med hensyn til hvorvidt innvandrerne har fått innpass på arbeidsmarkedet. Fredrikstad og Skien har lav sysselsettingsprosent, men det har også Drammen med lav andel på langvarig sosialhjelp. Det er også relativt mange flyktninger i Fredrikstad og Skien, og like mange i Kristiansand som ikke har så høy andel på varig sosialhjelp.

Betyr det noe for innvandreres levekår hvilken kommune de bor i?

Ja, det betyr nok litt, men slett ikke alt. Vi har vist at det er store forskjeller i integrerings-utfordringene i de ulike kommunene. I noen kommuner har ikke-vestlige innvandrere en sysselsettingsandel som nærmer seg befolkningen i alt, andre steder er forskjellene større. I Lørenskog har for eksempel ikke-vestlige innvandrere bare noen få prosentenheter lavere sysselsettingsgrad enn det vi finner for befolkningen i alt. Motsatt finner vi i Fredrikstad en forskjell på hele 25 prosentenheter mellom befolkningen i alt og ikke-vestlige innvandrere. Utdanningshyppigheten varierer fra kommune til kommune, relativt lite for innvandrerne og mye for etterkommerne.

Mye av de store forskjellene vi har vist mellom kommunene, er nok heller et resultat av hvor de ulike innvandrergruppene har valgt å bosette seg, og hvor myndighetene har plassert dem, enn av karakteristika ved kommunen. Mange flyktninger vil være preget av en traumatisk bakgrunn for flukten, og de kommer fra land som på alle måter ligger svært fjernt fra Norge. Likevel er det også blant flyktningene store forskjeller i for eksempel utdanningsnivå og arbeidsdeltakelse som vil måtte prege kommunenes mottaksarbeid. Flyktninger fra Bosnia har for eksempel få trekk til felles med flykt-

ninger fra Somalia eller Burma. Som en del av disse forskjellene er også ulikheter i botid viktige.

Det er på alle måter stor forskjell på nyankomne og innvandrere som har bodd lenge i Norge, både i det kommunale ansvaret og i erfaring med norske samfunnsforhold. Familieforhold, aldersfordeling og utdanningsnivå er også viktig, og disse faktorene varierer mye mellom de ulike landene som er med i statistikken. Derfor vil det senere i år komme en rapport som beskriver de viktigste ikke-vestlige landgruppene i Norge (Henriksen 2007), som en oppfølger og utvidelse av Lie 2004. Slike beskrivelser er viktige for forståelsen av kommunenes utfordringer. Dersom det i en kommune er store grupper nyankomne innvandrere fra land svært forskjellig fra Norge, vil deres levekår være dårligere enn i en kommune med store veletablerte innvandrergupper som har lang botid. Videre vil kommuner hvor det ikke er store innvandrergupper fra noe enkeltland, uten et eget integreringspotensial blant innvandrerne selv, trolig komme dårligere ut enn kommuner hvor nyankomne innvandrere møter etablerte nettverk og mange potensielle «loser» inn i samfunnet. Det er altså mange forhold ved integreringen som kommunen selv ikke rår over.

¹I dette avsnittet ser vi på samlet inntekt (sum av arbeidsinntekt, overføringer og kapitalinntekt) før skatt.

²Medianinntekten er inntekten som deler gruppen i to eksakt like store deler dersom inntekten til alle parene i hver kommune sorteres etter stigende rekkefølge. Medianen er således et mål som er mindre sårbart for ekstremt lave eller ekstremt høye verdier enn det gjennomsnittet er.

Referanser

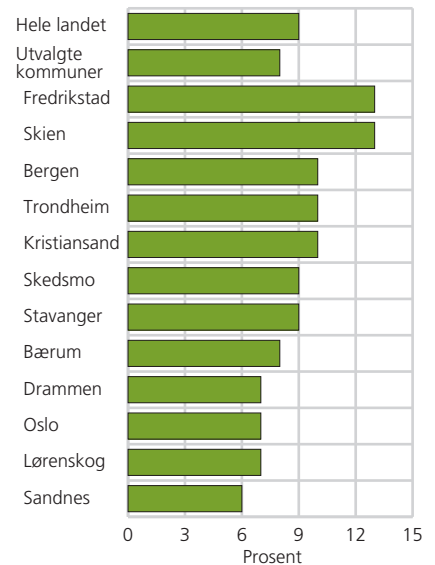
Henriksen, Kristin (2007): *Fakta om 18 innvandrergupper i Norge*, Rapporter 2007/29, Statistisk sentralbyrå.

IMDi (2007): *Fakta om innvandrerbefolkningen*, IMDi-rapport 5A-L-2007.

Lie, Benedicte (2004): *Fakta om ti innvandrergupper i Norge*, Rapporter 2004/14, Statistisk sentralbyrå.

Aalandslid, Vebjørn (2007): *Innvandrerens demografi og levekår i 12 kommuner i Norge*, Rapporter 2007/24, Statistisk sentralbyrå.

Figur 9. Andel ikke-vestlige første-generasjonsinnvandrere 18 år og over med stønad i minst 6 måneder, etter kjønn og kommune. 2005. Prosent

Kilde: NAV.